

प्रदेश लोक सेवा आयोग

बागमती प्रदेश

नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, चौथो तह, वैद्य पदको खुला प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

समय: ४५ मिनेट

प्रश्न संख्या: ५०

पूर्णाङ्क: १००

पाठ्यक्रमको रूपरेखा: यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्न चरणमा परीक्षा सञ्चालन हुनेछ ।

यस पाठ्यक्रमलाई दुई भागमा विभाजन गरिएको छ ।

भाग	परीक्षा	विषय	पूर्णाङ्क	प्रश्न संख्या	समय	परीक्षा प्रणाली	उत्तिर्णाङ्क
१	लिखित	सेवा सम्बन्धी	१००	५०	४५ मिनेट	वस्तुगत बहुउत्तर	४०
२	अन्तरवार्ता		२०				

द्रष्टव्य:

१. पाठ्यक्रममा रहेका एकाइबाट देहाय अनुसार प्रश्नहरू सोधिने छन् ।

पाठ्यक्रमको एकाइ	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
प्रश्न संख्या	४	४	५	६	५	८	५	३	४	२	२	२

२. गल्ती गरेको प्रश्नोत्तरको लागि २० प्रतिशत अंक कट्टा गरिनेछ ।

३. पाठ्यक्रम लागू हुने मिति २०७८/०९/११

(१) मौलिक सिद्धान्त

आयुर्वेद अवतरण, प्रकृति, दोष, पञ्चमहाभूत, शरीर, इन्द्रिय, मन/आत्मा, भेद, स्थान, कर्म, ज्ञान, धातु, उपधातु, मल, अग्नी ।

(२) शरीर रचना र क्रिया विज्ञान

कोष, संगठन, तन्तु प्रकार, अस्थि प्रकार, संख्या, कर्म विभाजन, गणना । षडंग शरीर, सन्धि, प्रकार, कार्य, मांशपेशी, नसा, स्वारयन्त्र, स्वासनली, फुफुस, मुख, दन्त, लाला ग्रन्थी, अन्ननली, आमाशय, ग्रहणी, क्षुद्रान्त रक्त सञ्चार प्रणाली हृदय, धमनी, शिरा, रक्त, उत्सर्जन प्रणाली, स्त्री पुरुष प्रजननांग, पञ्चेन्द्रियहरूको रचना र क्रिया सम्बन्धि सामान्य ज्ञान । जीवनीय घोल(Electrolyte Fluid) को ज्ञान, पि.एच. मात्रा (PH value)

(३) द्रव्य गुण:

द्रव्यगुण शास्त्र, परिचय, प्रयोजन । वर्णित पाँच एवं सात पदार्थ, द्रव्य लक्षण, कर्म, समवाय, कारण द्रव्य, कार्य द्रव्य, वर्गीकरण, रस गुण, वीर्य, विपाक प्रभावको परिभाषा, भेद, कर्म, विशाक्त गुण । पारिभाषिक शब्दहरू दीपन, पाचन, शमन, अनुलोमन, संसन, भेदन, रेचन, वमन, संसोधन, छेदन, लेखन, ग्राही, स्तम्भन, रसायन, बाजीकर, व्यवायी, विकासी, मदकारी, अभिष्यन्दी, योगवाही, वृहण, आदी कर्मको ज्ञान ।

द्रव्य नाम र सामान्य प्रयोगको ज्ञान

त्रिफला, त्रिकुट, चतुर्गुण, पञ्चकोल, षड्गुण, चतुर्वीज, पंचतित्त, लघुपञ्चमूल, बृहत्पञ्चमूल, दशमूल, अष्टवर्ग, पञ्चवल्कल, पञ्चतृण, जीवनीयगण, क्षाराष्टक, उपविष, अम्लगण, चतुःस्नेह, शीलाजित, रसाञ्जन ।

निम्न द्रव्यहरूको आमयिक प्रयोग प्रयोज्य अंग मात्राको सामान्य ज्ञान

कुपिलु, कुटज, कुटकी, किराततित्त, कम्पिल्लक, कटफल, कुमारी, कुश, कास, कुष्ठ, खदिर, गुञ्जा, गुग्गुल, गुडूची, गोक्षर चागेरी चित्रक चन्दन जषा जटामसी जीरक जातीफल तलसी दर्वा दारुदरिदा दोणपप्पी धातकी धतर

धान्यक, पिप्पली, पिपल, प्रियंगु, पाठा, पलास, पृश्निपर्णी, पुननर्वा, बला, बृहती, बर, वरुण, बिल्व, बाकुची, विडङ्ग, वंशलोचन, विभीतक, भृंगराज, भूम्यामलकी, मुस्तक, मूलक, मण्डूकपर्णी, मञ्जीष्ठा, यष्टिमधु, यवानी, रसोन, रुद्राध्यक्ष, लवांग, लाक्षा, वचा, वत्सनाव, वासक, सर्पगन्धा, सारिवा, हरितकी, हरिद्रा, हिङ्गु, त्रिवृत,

(४) रस शास्त्र तथा भैषज्य कल्पना

रसशास्त्र परिचय र पारिभाषिक शब्द । रस (पारद), महारस (अभ्रख), माक्षिक, शिलाजित, उपरस (गन्धकगैरिक), साधारण रस (नवसादर हिङ्गुल), सुधावर्ग(चुना), खटिका, दूधपाषाण, यवक्षार, सर्जिकक्षार, गोदन्ति, कपर्दक, शुक्ति, शंख, मृगशृङ्ग, मयूरपुच्छ, रत्न (मोती प्रवाल), धातु, उपधातु (मण्डुर), विष (स्थावर, जांगम), परिचय-वत्सनाभ, हरिताल, मनशिला, शंखिया एवं उपविष (कुचिला भल्लातक),

धतुर, भांग, अहिफेन, गुञ्जा, अर्क), हरुको परिचय नाम गुणकर्म मात्रा प्रयोग सहपान अनुपानको सामान्य ज्ञान

भैषज्य कल्पना:

भैषज्य कल्पनाको परिचय- महत्व, शुद्धिकरणको महत्व । औषत स्रोत, पञ्चविध कषाय कल्पना (निर्माण विधि), मात्रा, प्रयोग सामान्य ज्ञान ।

(५) स्वस्थवृत्त- निदान चिकित्सा

स्वास्थ्यवृत्तको परिभाषा, स्वास्थ्य लक्षण । रोग कारण, लक्षण, दिनचर्या, ऋतुचर्या, व्याधिक्षमत्व ज्ञान, जनपदोद्भव, ओकसात्म्य, धारणीय आधारणीय वेग, योग, षड्कर्म, जलको महत्व, स्नान अभ्यंग पोषण ।

Vital statistics जनसंख्या, जनगणना, मातृ मृत्युदर, शिशु जन्म तथा मृत्युदर, परिवार नियोजनका विधिहरू, तिनका फाइदा बेफाइदा बारे ज्ञान । राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति २०७६ र राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति २०५२

अष्टविध परीक्षा, पञ्चनिदान, निम्न रोगहरूको निदान, लक्षण, चिकित्सा सम्बन्धि सामान्य ज्ञान । अग्निमान्द्य, अतिसार, अम्लपित्त, आमवात, सन्धिवात, उदररोग, कामला, कास, चर्मरोग, कृमि, ग्रहणी, गृध्रसी, ज्वर, प्रवाहिका, पाण्डु, विसर्प, मृत्रकृच्छ्र, राजक्षमा, श्वास, शुल, शोधको निदान लक्षण एवं चिकित्सा ।

(६) सामुदायिक चिकित्सा:

निम्नलिखित रोगहरूको परिचय, निदान, लक्षण, रोकथाम र चिकित्सा बारे सामान्य ज्ञान-बिफर (Smallpox), ठेउला, दादुरा, हाँडे/कर्णमूलशोध, कुष्ठरोग, विषमज्वर, कालाज्वर, क्षीपद, प्रवाहिका, लहरेहोकी, भ्यागतेरोग, धनुष्टंकार, गण्डुस्पलक्रिमी, अडुशेजुका, स्फितक्रिमी, चूर्ना, प्रतिश्याय, क्षयरोग/राजयक्षमा, मुखशोध, यकृतशोध, दाद/दद्रु लुतो/पामा, आमाशयगतशोध, मण्ठिषकावरण, ज्वर, कुपोषण, जन्य रोगहरूको सामान्य परिचय निदान र चिकित्सा

- समुदायमा हुने सरुवा रोगहरूको परिचय र नियन्त्रण खोप पद्धति बारे सामान्य ज्ञान ।
- निम्न अवस्थाहरूको प्राथमिक उपचार कारण लक्षण बारे ज्ञान ।
- कृतिम श्वास प्रश्वास क्रिया ट्रेसिङ तथा वेन्डेज रक्तस्राव
- विष सर्पविष रेविज रोग पानीमा डुब्नु मद्यपानको चिकित्सा दग्ध लु लाग्नु अस्थि भग्न सन्धिच्यूत
- जनस्वास्थ्य वातावरणीय स्वास्थ्य वायु जलको ज्ञान ।

(७) शल्य- शालाक्य

शल्यको परिभाषा, शल्य कर्म अन्तर्गतको त्रिविध कर्म, यन्त्र, शस्त्र, निर्मलीकरण, व्रणशोफ, विद्रधि, सद्योवण, अष्टविधशस्त्र कर्म, मूत्रावरोध, दग्धवर्ण, भग्न, सन्धिमोक्ष, मुत्रावरोध, गुदार्श, भगन्दर, परिकर्तिकाहरूका कारण लक्षण उपद्रव एवं चिकित्सा ।

शालाक्य तन्त्रको परिचय, नसारोग, शिरोरोग, मुखरोग, कर्णगतरो, नेत्रगतरो, तालु रोग एवं दन्तगतरोहरूको संख्या लक्षण एवं सामान्य चिकित्सा ।

(८) स्त्री-प्रसूति रोग तथा बालरोग बिज्ञान:-

स्त्रीरोग परिभाषा, ऋतु सम्बन्धि विकार, श्वेतप्रदर, योनिव्यापद, गर्भाशयभ्रंस, वन्ध्यत्व, स्तनविद्रधि, उत्तर वस्ति, पित्त, धूपन, धावन कर्मको महत्व । गर्भ, गर्भिणी व्यवस्था, गर्भव्यापद, गर्भिणी व्याधिहरु, प्रसव विज्ञान, प्रसवव्यापद, सूतिकाकाल, सूतिका रोगहरु मातृशिशु कल्याण बारे ज्ञान ।

बालरोगको परिभाषा नवजात शिशु परिचर्या स्तन्य दोष धात्री । कुपोषणजन्य व्याधि नाभीपाक, गुदपाक, दन्तोद्रेदकालिन, व्याधि, उदरशूल, बालातिसार, कृमि, प्रतिश्याय, श्वास, कास, फक्क, कुकुणक, मुखपाक, छर्दि, बालकामलाहरुको निदान लक्षण सामान्य चिकित्सा ।

(९) Health management-

descriptions of health care systems in Nepal, Health organizations of Nepal, primary Health care, Health management and planning. Roles and job descriptions of health workers, Human Resource training recording and reporting of health data. research introduction, importance, types, data sample.

(१०) English knowledge on writing correct English sentences letter and reports according to English grammar based on the following syntactic functions.

- a. parts of speech
- b. noun
- c. pronoun
- d. adjective
- e. verb
- f. adverb
- g. preposition
- h. conjunction and
- i. interjection
- j. infinitives and gerunds, reported speech and tenses

(११) नेपाली भाषामा स्तरिय शुद्ध शब्द वाक्यांश र वाक्य लेखनको लागि आवश्यक पर्ने ह्रस्व दीर्घ ब, व तथा श, ष, स लगायतका व्याकरण शुद्ध लेखनशैलीमा केन्द्रित:-

वाक्यांश र वाक्य लेखनसहितको नेपाली भाषाको शुद्धाशुद्धि ज्ञान:-

(१२) सान्दर्भिक कानून तथा सम्बद्ध विविध विषय:-

१. नेपालको संविधान भाग १ देखि ५ र १३ देखि २० तथा अनुसूचीहरु ।
२. भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९
३. सूचनाको हकसम्बन्धि ऐन २०६४
४. नेपाल स्वास्थ्यसेवा ऐन २०५३
५. नेपाल स्वास्थ्यसेवा नियमावली २०५५
६. प्रदेश लोकसेवा आयोग बागमती प्रदेश सम्बन्धि जानकारी
७. बागमती प्रदेशको प्रदेश सुशासन ऐन २०७७
८. स्वास्थ्य विमा ऐन २०७४
९. बागमती प्रदेशको भौगोलिक आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रको जानकारी
१०. बागमती प्रदेश सरकार अन्तर्गतका निकायहरु कन्त्रालय विभाग र कार्यालयहरु ।